

Előfizetési ár:
 Egész évre 6 frt.
 Félévre 3 „
 Negyedévre 1 frt. 50 kr.
 Községeknek és néptanítóknak egész évre 4 frt.
 Bérmentlen levelek csak ismert kezekből fogadtatnak el.
 Kéziratok nem adatnak vissza.
 Egyes szám ára 10 kr.
 A nyílt-térben minden garmond sor díja 20 kr.

ZEMPLEN.

Hetilap, főtekintettel e megye szellemi és anyagi érdekeire.

Hirdetési díj:
 Minden egyes szó után 100 szög 2 kr.
 Azonfelül 50 „ 1 1/2 „
 „ 50 „ 1 „
 Kiemelt, diszkrét s körzettel ellátott hirdetésekért tértérlet szerint, minden centimeter után 3 kr. számtattik.
 Hirdetések a „Zemplén” nyomdájában vétetnek föl, s vidékről is oda intézendők.

A telekkönyvről.

Ki a nép vagyonának hiteltelekkönyvével gyakoribb érintkezésben áll: megdöbbenve tapasztalja, mennyire elhanyagolt állapotban van az, s borzad reá gondolni, hogy eme tudatlanságból eredő hanyagság, helyesebben mulasztás mennyi anyagi tönkre jutást eredményezhetne.

Nem azt mondom, hogy hány birtok van olyan, mely harmadik-negyedik kézen áll s a hiteltelekkönyv szerint a tulajdon még mindig az eredeti tulajdonosé; de határozottan merem állítani, hogy a nép ingatlan vagyona $\frac{3}{4}$ részben oly zavart állapotban van, hogy azt rendezni egyike a legnagyobb jótéteményeknek, mik által a nép, a gazdaközönség jóléte és vagyonbiztonsága czéloztatik.

Mit eredményez ez, ha a birtokiv más mutat, mint a valódi birtokállapot? — Azt, hogy, ha az életben gyermekei számára gyűjtő apa nevére nem iratott birtokot hagyván hátra, gyermekei sok utánjárás, tetemes költsékezés után tudnak hozzájutni isteni és emberi törvények szerint őket illető vagyonukhoz; azt, hogy hiteltelekkönyv szerint semmivel vagy a talán nevére írott sokkal csekélyebbel bírván, mint a valóságban, ha a hitel jótékonyosságát élvezni kívánna, szilárdabb bekebelezést igénylő kölcsönöket nem kaphat, vagy ha igen, csak úgy, ha előbb birtokállapotát rendezi; minek költségei vagy tetemesen emelik a nyerendő kölcsön kamait, vagy az ennek keresztülvitelére megkivántató idő, a hamarabb szükséges kölcsön felvehetését lehetetleníti; végre azt, hogy a hagyatékok elintézése, mind az örökösökre, mind pedig az arra hivatott közegekre nézve, a sok közbejött akadály miatt végtelenül elnyulik.

De sokkal sajnálatosabb az, mit eredmé-

TÁRCZA.

Az ivóvizekről általában és a s.-a.-ujhelyi ivóvizek elemzéséről különösen, egészségi szempontból

írta: Gallik Géza,
 s.-a.-ujhelyi gyógyszerész.

A kutviz minéműsége sok buvárlat és vita tárgya volt az utóbbi két évtizedben.

Sokan a talajviz ingadozásában keresték a járványos kórok eredetét, s azt bizonyították, hogy járványoknál víz játsza a főszerepet.

Nem czélom itt az ezen elmélet mellett és ellene küzdő tekintélyek érveit elősorolni vagy épen bírálni, — annál kevésbé, miután azon állításomnak semmi különös támogatásra nincsen szüksége: hogy víz nélkül ép oly kevésbé élhetünk mint a hal, s hogy jobb a jó víz a rossznál.

Következő soraimban a jó és rossz víz közti különbség lényegéről, fontosságáról, s a kettő megkülönböztetésének módjairól lesz szó.

A társadalomnak a közegészségre gondosan kell ügyelnie, mert ettől függ az egyén hangulata lelki és testi munkaképessége, vagyona, közjóléte. Morális kötelességünk tehát az egyén egészségéért mindnyájunknak — s viszont az egyesnek mindnyájunkért fáradozni, ha a cultur nemzetek követelményeinek megfelelni s azok sorában megállani akarunk. Lakásainkban, ruházatunkban, ételünkben na-

nyezhet, mert ez a tulajdonképeni tulajdonjogot semmisítheti meg.

Nem gyermekes ijesztgetés az, amit erről írni akarok, hanem a tiszta lehetőség, mit tapasztalni már magamnak is elég alkalmam volt.

Hány olyan eset van, hogy az eladó elhallgatja a birtok jelzalogilag terhelt voltát, s a vevő részint a telekkönyvi hivatal távolléte, részint tudatlanságon alapuló óvatosság hiánya miatt a nélkül, hogy a telekkönyvet megnézné, megveszi a birtokot s anélkül, hogy nevére iratná kifizeti a vételárát s használatába veszi, mint képzelete szerint kétségtelen tulajdonát. Időmultával tudomására jut, hogy az ő ingatlanát az előbbi tulajdonos adósságába lefoglalták. Vagy ha nem jelzalogilag terhelt birtokot vett is, mert a nevére kebelezést elmulasztotta, időközileg arra az előbbi tulajdonos valamelyik hitelezője betáblázást eszközöl. Mennyi költséggel tudja ezt az új birtokos kiegyenlíteni? De igen gyakran megesik: hogy azon biztonosságban, hogy az ő birtokát a más adósságába el nem vehetik, lépést sem tesz s azon veszi észre magát, hogy véres verejtéke árán szerzett pénzzel kifizetett tulajdonát vagy elárverelik tőle vagy azt másodsor kell megvennie.

Ez oly — és már nem egyszer teljesülhetett — lehetőség, mit mind a polgároknak saját vagyonbiztonságuk tekintetéből, mind az államnak a polgárok iránti vagyonbiztonságot nyújtó kötelezettségéből elhárítani kötelességük.

Nincs olyan törvény, mely a kijátszást, a csalást teljesen lehetetlenítené. S különösen a vagyonbiztonság az, mit fentartani az államnak legfőbb kötelessége, mert a vagyon az adóalap, s minél biztosabb a vagyon, annál biztosabb az adóelőírányzat is. Kell tehát, hogy ennek fentartására a legszigorubb formalitásokhoz köttessék, de hogy

gyon válogatunk — ezekre gyakran többször is költünk mint a mennyire terjeszkedhetnénk, de a vízre, mely pedig szintén s mi több nélkülözhetlen táplálék, kevés gondot fordítunk; — talán azért, mert többnyire ingyen van.

A víz a benne oldott sókkal együtt a szervesetlen tápanyagok közé tartozik. Ha a víz jó, azaz csak bizonyos csekély mennyiségű sókat tartalmaz, akkor azokkal együtt az egész bélcső hosszában rendszeren szivatik fel, mert a bél takhártya nyirk és véredényeiben fehérnye tartalmu oldat létezik, mely nagymérvű átszivárgási képességénél fogva sok vizet vonz magához.

De megfordítva áll e viszony ha oly vizet iszunk, melyben a sók s névszerint a kénsavas vagy közép sók a rendes mennyiséget meghaladják. Az ilyen viznek átszivárgási képessége nagyobb mint a fent említett fehérnye oldat, s ilyenkor még ez a megivott sódús víz vonz el vizet a béltől s hasmenés jó létre.

Ugyaníly okból tapasztalunk nagy szomjúságot, vagyis vízszükséget érezünk, ha nagyon sós eledellel élünk.

De még egy másik módon is hasmenést okozhat az oly víz, melyben sok a sórés.

Általánosan ismert tapasztalat ugyanis, hogyha sófélékre vizet öntünk, vagy jégre sőt hintünk, bizonyos hidegségi érzet támad, s illetőleg a jég hidege növekszik; (ezt Guthrie az ugynevezett kryohydratok keletkezésének tulajdonítja, melyek képződésök alkalmával a meleget megkötik) s így bélbe jutva a sófélék hirtelen meleget elvonva a béltől, annak gyors meghűlését okozzák, mi által szintén hasmenést támadhat.

ezen formalitások megtarthatók legyenek a könnyű hozzá férhetőség elkerülhetlen.

Azt hiszem, nem kell vitatni azt, hogy ezen cél csak akkor lesz teljesen elérhető, ha a telekkönyvi hatóságokat nemcsak a kir. törvényszékek, mik nagyon sok községtől a távolság, de az év nagy részében a közlekedési utak rosszassága miatt is nehezen megközelíthetők, hanem minden kir. járásbírósság is gyakorolni fogja.

Most küszöbén állunk egy végleges törvénykezési szervezésnek, azért idejében látom e tekintetben mind a nép, mind a kormány figyelmét felhívni, hogy az magán, ez pedig kötelezettsége teljesítésén úgy segítsen, hogy a legjobbat eredményezhesse. Ha netalán a kormány feleslegesnek tartja minden járásbírósságot telekkönyvi hatósággal felruházni: adjon a nép hangot ebbeli kívánalmának, mert az vagyon biztonságához nélkülözhetlen.

Ezt elhallgatni bűn, sőt szándékos gyilkosság vagyonbiztonságunk ellen, ennek eléréséért szót szót emelnünk érdemes és kell is, nehogy azt mondassék reánk, hogy néma gyermeknek anya sem érti szavát.

... ch . . . . e.

A gép alkalmazás gazdasági és erkölcsi hatásáról.

A termékek drágasága a társadalmi haladás egyik főakadálya.

Pedig a társadalom folytonosan fejlődni törekszik, anélkül, hogy a tőkélyt valaha elérné; megközelíteni azonban megközelíti azt, amennyiben hovatovább mindinkább megvalósul a cél, mely a tápszerek, a lakásra és öltözetre szükséges anyagok, valamint a tudomány és művészet tárgyai megszerzésének könnyiségében áll, elannyira, hogy

Az olyan vizet, mely sok akár szerves akár szervesetlen alkatrészt feloldva tartalmaz ezentul töménynek fogjuk nevezni. Már a közéletben is keménynek mondják azon vizet, mely sós részekben, (u. m. kénsavas, szénsavas méz s. a. t.) a rendesnél gazdagabb.

A vízben oldott alkatrészek eredete különböző: Mentül nagyobb nyomás alatt van szénsavtartalmu víz a földben, annál több szilárd alkatrészt képes azon közetekből és földnemekből melyeken áthalad feloldani.

Nagy befolyással van erre a vízben levő szénsav mennyisége is, mentül több benne a szénsav annál többet old fel.

Hasonló befolyással bír a meleg, mentül melegebb a víz annál nagyobb olvasztó erővel bír.

Ha a levegő jelenlétében érintkezik a víz a szilárd alkatrészekkel, fenti olvasztó tulajdonságai még fokozódnak, a mennyiben a levegő alkatrészei is elősegítik a szilárd alkatrészek felbomlását, s ez által oldhatóságukat.

Ha a fent elősorolt módok bármelyike által a víz sok szilárd alkatrésszel jön napfényre, tulságosan keménynek vagyis rosznak mondható, mivel mint említve volt, emésztési zavarokat idéz elő.

Ipari czélokra szintén kevésbé jó mivel kazánkövek képződésének tért nyit. Mosásra tudvalevőleg szintén rosz, mivel sok szappant vesz igénybe amennyiben nem habzik, csak akkor ha a vízben lévő sók tökéletesen oldhatlanokká tétetnek, mert a szappan zsírsavai a vízzel és a benne tartalmazó szerves anyagokkal mint a méz, keszreny s a t. oldhatlan méz vagy keszreny szappant képeznek. Főzésre

napról-napra mindenki minél-többet biztosíthat e tárgyakból a maga és családbelie számára.

Es ezen eredmény az, melyre a philantropok, a bölcsészek, a nemzetgazdák és államférfiak egy-kép törekednek.

Es ezen eredmény az, melyet az emberi szellem termékenysége napról-napról föltüntet, amennyiben minden-rendű találmány és minden-rendű tökélyesbülés hatalmas tényezője gyanánt működik.

Igy — vegyük csak a gyapot termelést.

A gyapot-árak ára naponként kisebbedik, ma nap már sokszorta csekélyebb az, mint csak pár év-tizeddel ezelőtt.

„S így ezen lány, kényelmes, elegáns és nem-rég oly drága és ritka szövet — ugymond Chevalier — ma már mindenki által könnyen megszerezhető, ami csaknem forradalom erkölcsi szempontból. Ennek alapján a házi élet gyökeresen átváltozott; a tisztaság — mint ezt az angol hitszónok Wesley, állítja — több a sajátságánál; erény az, mely fölemeli a lelket mert az emberben méltósága érzetét kelti föl és ápolja.“

1547—1559 körül még zsebkendője senkinek sem vala. A legelőkelőbb urak maguk ruhájok uj-jára törölték orrukat.

A művelődés, hajózás, fonás és szövészet fejlődés ellenben manap már alig van valaki, aki a tisztaság e cikkével nem bírja.

De így vagyunk az ingeműek és így az életre szükséges más egyéb tárgyak dolgában.

Hajdanta egész kis tökéle mellett egy-egy biblia megszerzésére; ma ellenkezőleg egész legiója a munkának olcsón kapható; sőt Angliában és az amerikai egyesült államokban a legszerényebb házikör is járat magának legalább havi folyóiratot.

Csak nemrég is még az utazás roppant fenyűzésnek tartatott; holott ma már, a közlekedési eszközök oly tekintélyes javulása folytán, a közép rendűek is gyakorolhatják.

Mindaz bizonyítja, mennyire valósíthatják erömütáni, psysikai, vegytani találmányok a szabadság és egyenlőség követelményeit, hogy az embert a rabszolgaság igájából kiszabadítsák, de nemkülönbön megóvják a nélkülözések és az ellátási munkák hasonlóképen való rabszolgaságától is és — hogy fölemeljék az embert saját maga előtt és hasonmái szemében.

Igaz, hogy majd a vallás, majd a bölcsészet fölváltva rég hirdetek a szabadság és egyenlőség magasztos de amint ezt Aug. Gasparin igen találon megjegyzé, maga a vallás és a bölcsészet tehetetlenek lettek volna azok érvényesítésére, ha az ipar előhaladása támogatásukra nem kerül.

A rabszolgaság ugyanis — s ezt nem kell elfeledni — létezett az antik bölcsészet mellett; sőt az újabb időkben szintén megvetetett alapja és fentartatott keresztények által is — főleg gyarmati helyeken.

A vallás és bölcsészet magukra bagyatva kép-telenek volnának az emberi-nem földi megváltása eszközésére.

Tulajdonképen a malmok szabadítottak fel egész tömeg rabszolgát, kik a régieknél mozsarakban törék a gabnát, vagy kézi örlők forgatására voltak kész-tetve. Azok pedig, kiket a hadi szerencse ily gépies

hasonlóan czélszerűtlen, mivel a hüvelyes tápanyagokban (borsó, lencse, paszuly) levő leguminnal oldhatlan vagyis áthatatlan rétegű vegyeket képez, mi által azok ilyen vizekben meg nem főhetnek. A kemény vizek mulékony (transitorisch) vagy állandó (permanent) kemény vizekre osztatnak. Mulékony kemény vizek azok, melyekben szénsavas alkali föld-ek, szénsav közvetítése által, vagyis mint ketté- szénsavas sok oldva vannak. Ezek azért nevezetnek mulékonyaknak, mivel ha a szénsav főzés által vagy akár magától is elillan, és a szénsavas alkaliak leülepednek, ismét lágy vizekké válnak. Lehet ezt az által is előmozdítani, ha a mulékony kemény vízhez, annyi mészetet adunk, hogy a szabad szénsav megköttesse, mi által oldhatlan szénsavas alkaliak csapódnak le.

Viszont a lágy vizek mint ivóvizek sem felelnek meg a kívánalomnak; üresek, nincs bennök semmi áditó és ezt tisztán a szénsav hiánya okozza, czélszerű az ilyen vizeket nyitott edényben való rázás által levegővel keverni, vagy méginkább szénsavval telíteni, mivel tény az, hogy ezen alkatrészt teszi áditóvá a vizet.

Az állandó kemény vizek kénsavas alkali föld-eket tartalmaznak, mint kénsavas meszet, minthogy pedig ezek főzés által nem bontatnak szét alkatrészeikre, hanem állandóak, állandóan kemény vizeknek nevezetnek.

Mint tudjuk, a víz köneny és éleynből áll. Természetben vegytisztán nem jön elő, azt csak vegyileg vagy párlás által állítjuk elő, habár az egyszerűen készített párolt viz a közönséges illó vagyis légnemű alkatrészeitől mint az ammoniak úgy szintén illó szerves testektől nem ment.

erőkifejtésre kárhoztatott, molnárok által lőnek helyettesítve, kiknek a szabad munka meglehetősen kényelmes helyzetet, sőt sokszor gazdaságot és tekintélyt is biztosít.

Nem kevésbé enyhíti a hajó-szolgák és matrózok állapotát a gőz alkalmaztatása; nélkülözéseik sokkal türethőbbek; erkölcsaik szelidebbekké lőnek.

Az erőszak helyére az értelem lépett, vagy annak legalább irányt kölcsönöz; az vezet, termékenyíti.

Amit itt nehéz és fárasztó munkára nézve állítunk, még helyesebben illik a már természetöknél fogva visszariasztó és veszedelmes munkákra, melyeket a tudományos készültség módosítanak, átalakítanak, vagy amelyektől az erömütán az embert teljesen megszabadítják.

Nem hagyhatjuk szó nélkül, hogy az erömütáni haladás kedvezvén a munkafelosztás elvének, a nőt is inkább és inkább visszaadák a ház gondjainak és előidéztek, hogy az emberi minden képesség az emberi nem általános érdekében műveltethetik és tétethetik gyümölcsözővé.

Kétségbevonhatlan tünemény az is, hogy azon országokban, hol a műveltség előrehaladottabb fokou áll, ahol az legjobb hasznára tudja fordítani az erömütán előnyeit, ez állatok erejét s a tudomány tanait, azon országokban, hol a közlekedés könnyebb: ott a szükséges életszerek termelése legkevésbé veszi az emberi kart igénybe s következésképp nagyobb számú értelmiség fordíthatatik az emberi tevékenység egyéb ágaira, az iparra, kereskedelemre, művészetre, bölcselmi és tudományos buvárlatokra, minek aztán a földmives népre, de az egész emberiségre ható kifolyása is van.

Végül még csak egy megjegyzést koczkatatunk.

Valóban mindenki előtt tisztán áll, hogy az ipari haladás az erömütán és más tudományos előnyök alkalmazása a nemzetekben erősíti a jogbátorlét iránti vágyat, s hogy amennyiben a népeket a termékek növekvő forgalma az eszmék és érzelmek kölcsönös kicserélése útján szorosabban fűzik egymáshoz, kevesbitik a hódítási vágyat és átlag véve szilárdítják a békét.

Ezzel, ugy látszik eléggé elemeztük a gépek és találmányok haatalmát és ipari és társadalmi hatásait már akkor is ha nem is említjük az emberiségnek a nyomozás által tett roppant szolgálásokat; ha el is hallgatjuk az utak a földi s tengeri közlekedési eszközök tökéletesülésének befolyását; ha egy szót sem szólnunk is a posta-ügyről, a delectüről, a távcsőről, a delejes távirtdáról stb. stb.

(K. és V.)

GARNIER.

HÉTRŐL-HÉTRE.

(Hír és vegyes rovat.)

A megyei bizottság megalakulását tárgyzó rendkívüli közgyűlés m. hó 29-én tartatott meg. Dókus József főispán ömltségának elnöklété mellett, kinek megnyitó beszéde bizonyára örömmel töltötte el mindazok keblét, kik az annyi oldalról megtáma-

Ha a párolt vizet az elősoroltaktól menten akarjuk előállítani, felmangasavas és maró kaliummal kell a párlást eszközölni, ekkor is azonban a levegővel érintkezésbe hozva szényéleget, légenyt szí föl; sőt ha főzés által elűzzük ezen légnemű testeket, és az üveget leforrasztjuk, még akkor is lehet légenyt kimutatni. A destillált vagyis párolt vizet gyógyszerkekhez és vegyészeti célokra használjuk, mivel nem kell attól tartanunk, hogy az oldandó gyógy vagy vegy anyagok általa változást szenvedni fognak. A párolt vizet használják ugyan ivóvízüil tengeri hajókon, de mielőtt használatba jön, mester-séges uton levegővel vagy szénsavval keverik.

A párolt vízhez arányosítva legtisztább viz az esőviz, de ez is különböző. Falukon felfogott esőviz, hol gyárak nem léteznek, tisztább, mint a városi eső vize; ki lett mutatva, hogy némely gyári városban, hol sok község égettetik, az esőviz savi vegyhatásu, és néha 0.05% kénsavat tartalmaz, miért is a különböző helyeken hulló esővizek vegyelemzése a chemiai égalj meghatározása tekintetében lényeges.

Az esőviz után tisztaságra nézve a forrásviz következik, mely szilárd alkatrészeit mint már elébb említém a földnek kilugolása és a szénsav vegyi kötéseitől nyeri. Forrásvizek, melyek tetemes mély-ségből vagy vulcanikus rétegekből fakadnak mindég magasabb hófokkal bírnak, mint azon helyiségek a hol vannak, középégálji hévmérséke.

Gyakori tény azonban az, hogy a talajviz, mely tulajdonképen eső és hóviz, vagyis meteorviz, a föld felső rétegein laza földtelepeken át folyik és több szilárd alkatrészt tartalmaz, mint a forrásviz, mivel a forrásvizek nagyobb utat futván meg a földrétegek érintkezési felületeinek vegyi vonzódása folytán, a

dott megyei önkormányzatnak meleg barátaiul vallják magukat. A lelkes éljenzésekkel kísért elnöki beszéd után a megyei szervezetre vonatkozó belügy-miniszteri leirat olvastatott fel, mely ugyszólván mitsem hagyott meg a megyei felterjesztésből; a szolgabírák tervezett fizetés felemelését az országos finanziajokra való hivatkozással s ebből kifolyólag a megtakarítás elkoptatott frázisával ütötte agyon, s a szolgabírák terjedelmes munkaköre daczára a második segédet még az új helyi kerületre sem engedélyezte. Ez utóbbinak szükségét a közgyűlés ismét hangsúlyozta, s ugy erre, mint a fizetés tervezett felemelésére nézve egy újabb kimerítően indokolt felirat szerkesztését határozta el. — A tisztújítás határidejének (1877. december 19.) megállapítása után az állandó választmány és a kijelölő bizottság megválasztása s végül a közigazgatási bizottság megválasztott tagjai közül kisorsolt őt tag helyének betöltése következett. A szavazás következő eredményt tüntetett elő: kijelölő bizottság tagjaiul Bajusz József, Szögyény Imre és Ungar Sámuel választattak meg, kikhez a főispán még három, névszerint Vladár Ervin, Matavovszky Janos és Zsolnay Endre bizotts. tagokat nevezte ki. — Az állandó választmány tagjai lettek: Ambrózy Nándor, Antalóczy Imre, Barna Bertalan, Bernáth Gyözö, Beszterczy Ferencz, Bogay Zsigmond Bydeskuthy Sándor, Egry Elek, Fejes István, Fesztöry Tamás, Friedlieber Albert, Kaliczky István, Kapossy Menyhért, Lukovics Géza, Mattavovszky János, Meczner Gyula, Nagy József, Nyomárkay Hugó, Péchy Ferencz, Potoczky Dezsö, Púza Sándor, Rimaszombathy Pál, Spielenberg József, Stépán Gábor, Stuller Antal, Szabó Károly, Szakszon József, Szücs Gyula, Ulrich Vilmos, Bajusz József, Batta Pál, Batta Zsigmond, Bernáth Dániel, Besse-nyey Gábor, Boronkay Karoly, Cseley Antal, Czibur András, Dessevffy Sándor, Diószeghy János, Ehrenheim Ferencz, Erényi Jakab, Évva Audrás, Fischer Ágoston báró, Fodor Sándor, Füzesséry Sándor, Fűzy Ferencz, Gráffy József, Hegedüs László, Hlavathy János, Kálniczky Károly, Kellner József, Kossuth Mihály, Kossuth Pál, Kun Frigyes, Lengyel Endre, Lónyay Ödön, Löherer Andor, Matyasovszky Boldi-zsar, Meczner Rudolf, Mészáros József, Mezössy Menyhért, Mudrony András, Nyomárkay József, Orosz Sándor, Payzoss János, Piisy Ferdinand, Péchy Adám, Petrovich Elek, Rác Bertalan, Reviczky Ágoston, Rieder Engelbert, Schön Vilmos, Sisáry Gyula, Sponer Tivadar, Szabó József, Szabó Zsigmond, Szeghy Gyula, Szemere Gyula, Szentiványi László, Szerdahelyi István, Szirmay Ödön, Szirmay Pál, Szirmay Tamás, Szögyény Imre, Szöllösy Bernáth, Ternyey Pál, Vay Sándor báró, Vályi István, Vidder Ignác, Viczmándy Mór, Viczmándy Viktor, Vladár Ervin, Vladár Kristóf, Zalay István, Zombory Gedö, Zsolnay D. Endre. Közigazgatási bizottsági tagok: Sisáry Gyula, Orosz Sándor, Szirmay Pál, Zsolnay Endre, Payzoss János.

Farkas Bertalan lapunk tehetséges munkatársának beszélyei e napokban jelentek meg. Azon viszonynál fogva, melylyel szerzőhöz kötve vagyunk, felmentve érezzük magunkat e beszélyfűzér tüzetesebb bíralata alól, annyit azonban szerénytelenség nélkül be lehet vallanunk: hogy szerzőt a korabeli

lugolás által már képződött soktól megfosztatnak, minthogy ezek megköttenek: különben mentül rövidebb a víz utja és mentül nagyobb az esése, annál kevésbé hatolhat levezető rétegeinek falzatába és és annál közelebb fog állani vegyi összetételére és hófokára nézve a felfogott esővizhez.

A folyóviz szilárd anyagokban szegényebb mint a talajviz, kivált ha a folyam sebes árammal bír, sebes folyásu víznek kevesebb ideje lévén a földnek olvasztására, különben ez is, valamint az összes vízföltségek vegyi összetételökben különbözők, ez a földrétegek sorozatától és minéműségüktől, továbbá a világosságtól, meleg és hidegtől, a vegetatio mindenféle porféleségeitől, valamint sok másféle külviz-szonyoktól függ.

A víz szilárd alkatrészeiről szólván, leginkább azoknak részeire fektettem a sulyt. Lássuk most a víz szerves alkatrészeinek eredetét mely bennünket különben is leginkább érdekel; mert hiába fogunk mi kenyér, hús s a t. vizgálatokat végrehajtani, még sem fogunk a külviz-szonyok idézte betegségek összefüggésében czélhoz vezető ösmerteket szerezni, ha nem tudjuk azt is, milyen vizet használunk háztartásunkban.

Sem életbuvár sem vegyész nem volt eddig képes a víznek azon bizonyos mérgét kipuhatolni, mely a járványoknál szerepel. Ez azon titkok egyike, melyet a tudomány szép haladása daczára máig kifürkészni képtelen volt. Az eddigi elméletek uttörői lehetnek ugyan e titok kifürkészésében, de mind addig csak megdönthető phrasisoknak tekintendők, míg a corpus delicti nyomára nem akadnak.

Miután nem lehet czélom erről bővebb tárgyalásba bocsátkozni, amennyiben azonban azon bizonyos

beszélyirők között valóban azon hely illeti meg, mely kortársai között egykor megillette Vas Gerebent. Tárgyai egytől egyig a magyar életből vannak merítve, s ha nélkülözök is a fantázia merészségét s scenirozásában idegfejtő fordulatokkal éppen nem találkozunk, de annyival inkább megragad bennök az egyszerű báj és festés, mely híven tükrözi vissza mindazt amit felölel. A beszélyfűzér megszerzését annyival inkább ajánjuk a t. közönségnek, mert általa nemcsak kellemes szórakozást nyer, de egyszersmind egyenként és összesen az író moecenásává válik s erőt, bátorságot ad neki a további munkássághoz. A mű csinosan van kiállítva és S.-a.-Ujhelyben Kállay Lajos, Budapesten pedig Tessey Nándor és társa könyvkereskedésében 1 frt 20 kr-ért megszerezhető.

Lápre kerültek hát az ablakok ellen intézett merényletek apró cseprő banditái is. A Kazinczy-utcát oly rettegésben tartott éjjeli lövöldözök szövetkezete egy kereskedő tanonc, egy deák és egy csizmadia legényből áll. Érdekes trifolium mindenestre, de fegyverök, melylyel e sajtóságos sportot gyakorolták, még érdekesebb; amennyiben az eddig létező rendszerek egyikéhez sem tartozik s egészben véve saját találmányuk. A kis pokolgép ugyanis egy gereblyenyél alakú faeszközből áll, melynek két ágára erős kaucukuszínor van erősítve, s középpontján egy 5—6 centimeter átmérőjű szíjtányérkával összekapcsolva. E szíjdarabba alkalmaztatik aztán a golyó, mely a ruganyos ívet helyettesítő kaucuk hátrahúzója és hirtelen elbocsátása által nagy erővel dobattik ki. Szóval egy valóságos modern killitáru parittya, melylyel minden kis gyerkőc Dáviddá válik, különösen ha Goliáthjának az ablaktáblát szemeli ki. Hiszszük: hogy e találmányra a hatóság ki fogja adni a „patent“-et s ekép a három mechanikus genieje ismét vissza lesz adva az iskolai pad, pudli és kerek-székeknek, a Kazinczy-utca lakói pedig a zavartalan nyugalomnak.

Meghívás. Minthogy a legközelebb megtartandó megyei tisztújítás alkalmából legtöbb tagtárs ur különben is bejön S.-a.-Ujhelybe, van szerencsém tisztelettel meghívni, hogy a f. évi december 18-ikán délután 3 órakor a s.-a.-ujhelyi izraelita kórház termében, esetleg alólírt elnök lakásán tartandó közgyűlésre megjeleni sziveskedjenek. — Tanácskozásunk egyik igen fontos tárgyát képezendi a megyei főorvosi hivatal megkeresése a sorsorvosok által tartandó kézi gyógyszertárak szereinek megállapítása tárgyában. — Sátoralja-Ujhely, december 1. 1877. Chyzer Kornél egyleti elnök.

Dr Kun Zoltán a sárospataki ref. főiskola f. adhatatlan buzgalmu orvosa, a főiskolai betegsegélyző egylet javára, illetőleg a legközelebb felépített iskolai kórház felszerelési költségeinek fedezésére sorsjátékot rendezett. A sorsolás f. évi november 10-éről 1878 évi február 9-ére halasztott el, a midőn is táncvizsgálommal egybekötve fog megtartatni. Miután volt alkalmunk látni azon különböző diszes nyeresemény tárgyakat, melyek jelenleg a szeniori hivatalban vannak kitéve közszemlére, lehetetlen, hogy a jótékony cél iránt érdeklődő közönség becses figyelmét fel ne hívjuk ezen ügy iránt. A mi az ezüst nyeresemény tárgyakat illeti azok következők: 1. 6 személyre való ezüst evő készlet, 2. egy eczettartó 3., 6 személyre való uszonázó evő készlet, 4. egy kompotos tál, 5. egy

méregnek a szerves anyagokkal összefüggésben kell lennie, a vízben levő szerves részre fordított figyelmemet.

A vízben levő szerves alkatrészeknek hatásairól a szervezetre nézve, vajmi keveset tudunk; tudjuk azonban azt, hogy azok fehérnyefélék, (albuminoidák) melyek eredetüket szerves hulladékokból veszik, mint ilyenek gazdag széneny tartalmuknál fogva könnyen bomlásnak indulnak, és vagy ammoniakká vagy alkaliák jelenlétében légenyiv és légenysavvá elegendnek; megjegyzendő azonban, hogy azon vizek, melyek laza földrétegek által vannak körülveve, a trágyaanyagok beszűremkedésének inkább vannak alávetve, mint azok, melyeket szilárdabb rétegek sorozata környez; azért azonban elhamarkodott volna az ítélet, hogyha légenysavat vagy ammoniakot a vízben találunk; az már szerves eredetű; mert oly vizek, melyeknek forrása mélyen fekvő krétarétegekből ered, mindig nitrátokat tartalmaznak, melyekből ammoniak könnyen képződhetik.

A szerves anyagok a vízben részint illók részint állandóak, ezeket, mint említém részben az állati és trágya nedvek beszűremkedése által nyeri, részben már a levegőből, amennyiben a levegő nem tisztán a 23 sulyrész élenyre eső 77 sulyrész légenyikeverékben, hanem mint a víz ugy ennek is alkati kíséretében, vizgőzőket, szénenyéleget, ammoniakot szénssavval kötve találunk; nem kevésbé állandó alkatrészt találunk konyhasóval, más sókkal és porral, mely állati és növényi csirokat tartalmaz. — Ezen csirok közül azok, melyeknek éltető eleme a víz, a nap heve által benne mihamar kifejlődnek, ellenben a többiek elvesznek, hogy az előbbieknek anyaguk

pár kisebb asztali-ék, 6. két kis ezüst gyertyatartó, 7. egy pár tojás tartó tokban, 8. egy cukor porzó, 9. egy thea szűrő, 10. egy pár sőtartó. — Fel kell említenünk azon honleányok neveit is, kik szivesek voltak különböző diszes nyeresemény tárgyakat beküldeni: id. Br. Way Miklósné, Gr. Kornizs Berta, Br. Way Henrikné, Boros Gyuláné, Buza Jánosné, Kun-Bonizs Borbála, Benedek Jánosné, Eördög Etelka, Bódogh Ida, Rác Borbála és Zsanét, Finkei Ilon, Pásztor Izabella, Zsiday Ilon, Korcsma Mariska, Rác Katalin, Márkus Sándorné, Szakácsi Ida, Rác Piroška, Doktor Piroška, Smidt Ilona. Szives küldemények a huzás napjáig köszönettel fogadtatnak.

Kiskoruság. Sárospatakon a városon átvonuló országut nem tudni kinek bölcsességéből még mindig özönvíz előtti módon burkoltatik. Van ugyan a vidéken kitünő minőségű trachit, mely burkolásra legalkalmasabb, azonban e helyen olyan törmelék használnak, mely a sár képződésére a leghatalmasabb tényező, nyilván attól tartanak utesimáló bölcsseink, hogy ha sárnélküli utat állítanának elő, Patak diszes mellék nevére érdemtelenné válnék. A legutolsó falban is megbotránkozást okozna a kopkáknak szakadatlan sorban ezen egymásra következése, városban pedig szörnyű kiskoruságra mutat, ha eltűrik a polgárok azt, hogy lépten-nyomon kopkába ütközzenek s a töltés folytonos emelése miatt ma-holnap városostul együtt elevenen, mint valami modern Herculanum eltemetessenek.

A sárospataki ifjusági betegsegélyző-egylet által a kórház javára rendezett sorhuzás nov. 10-éről 1878-ik évi február 9-ére halasztott. Bár a mélyen titelt közönség ezen tényről már egyszer értesítetett, mindazáltal szükségesnek látja a rendező-bizottmány urolag közzétenni, miután folyvást a legnagyobb zaklatásoknak van kitéve a sorhuzás meg történte miatt. A diszes nyereseménytárgyak a nagyérdemű közönségtől küldöttekkel együtt bármikor megtekinthetők. Sárospatak, 1877. nov. 28. A rendező-bizottság nevében: Szakál István.

Vajda János, ismert jeles költőnk előfizetési ívet bocsátott ki következő című munkára: „Tallalásokok“ budapesti életkép versekben. A diszes kiállításban tíz ivre terjedő, 301 nyolcszoros versszakból álló mű előfizetési ára: fűzött példánynak 1 frt 20 kr., diszpéldánynak 2 frt 20 kr. Az előfizetők névsora a mű végéhez csatolandó függelékben ki fog nyomtatni. Az előfizetési pénzek Vajda Jánoshoz, Budapest, IV. ker. országut 33. sz. a. küldendők.

Siemiradski festőről a „N. Fr. Pr.“-nek érdekes adomát irnak Krakóból. A krakói képtárban néhány nap óta Siemiradski „Nero égő fáklyái“ című festvénye van közszemlére kitéve. Siemiradskit Krakóbban nemcsak mint művészt, de mint lengyel hazafit is nagyra becsülik. Midőn képe Szentpétervárott volt kitéve, a muszka arónörökös nagy öszszeget ígért érte. Az üzlet már meg is kötöttet, midőn egyszerre megjelen a csár és a jelenlevő urakat felszólítja, hogy mutassák be neki Siemiradskit. A bemutatás megtörtént. A csár a művész származásáról tudakozódott, mire ez azt válaszolta, hogy atya tábornok volt a muszka hadseregben. „Örvendek, mondá a csár. „Ön tehát muszka?“ — „Felség!“ mondá bátran Siemiradski: „atyam szolgált ugyan a muszka hadseregben, de én lengyel

által tápot nyujtsanak, szóval végnélküli szaporodás és végnélküli halálozás idézte fertőzés történik a vízben és levegőben.

A víz tehát a levegőt kísérő fertőzvényeivel érintkezésbe jöve, vegytisztán nem jöhet elő, a légneműek felsőivának, a sziládrészek pedig oldatnak vagy felfüggesztetnek általa, és így a természet adta víz részben már kóros anyagokkal vegyülve jön rendelkezésünkre; hát még mennyivel tetéztetik a víznek e fertőzése a kutak szerencsétlen fekvése által.

Tudjuk, hogy a vegytisztá illetve a legnagyobb szabotossággal párolt vízből a légenyt majdnem lehetetlen kiűzni. A víz ezen légenyt többnyire a csiradézmék (keimsporen) rothadása idézi elő, s mint ilyen ammoniak alakban kimutatható: amely mérvben tehát a víznek elegendő szerves anyagai szaporodnak, ugyan oly mérvben apad sőt elenyészik a víz levegőjének élyentartalma, miért is a vízben tartalmazó légneműeknek vegyelemzését, a víz ihatóságának és jóságának meghatározásául használjuk.

Vizek, melyek egy térfogat élyenre több mint két térfogatnyi légenyt tartalmaznak, hasznavehetetlenek, mert a szervezetben légeny felhalmozódást idéznek elő, és az által az élet háztartásának mérleg egyensúlyát zavarják meg. Ha szerves anyagokat tartalmazó vízhez cukrot adunk, de különben e nélkül is, rövid idő alatt egy neme az erjedésnek jó létre, melynek kíséretében a moszatok (algák) családjából a Diatomaeak, s a Protococcus fajhoz tartozó Palmellaceak és Oscillaria féiék képződnek. Ezeknek képződése az élő állati szervezetben még nincs ugyan kimutatva, sőt a szétbontó anyagcsere

vagyok s az is maradok.“ A csár hátat fordított a művészeknek, s trónörökös nem vette meg a festményt.

Hogyan kell kioltani a petroleumlámpákat. A tapasztalás bizonyítja, hogy száz közül legalább kilenczvenen szokták a petroleum-lámpát felülől az üveghengeren keresztül kioltani. De amely veszély ér száz közül egyet, éppen oly veszély környezi mindannyit. Ha ugyanis az olajtartóban a petroleum csak félig van s már átmelegedett — ami 1—2 órai égés után bizton bekövetkezik — az olaj kigőzöl-gései, terményei töltik ki az olajtartó szabad terét. Ezek a részek oly könnyen gyuladnak meg, mint a világító gáz. Megtörténhetik, hogy a lámpából nem tökéletesen tölti ki a csavarral ellátott égetőt, s e hégazon a láng a felülől való befúvás következtében lehatol a gyulékony gázhoz, és a napról-napra olvasható szerencsétlenségekhez hasonló explóziók származnak. Ezt kikerülendő, legczélszerűbb a lámpából lecsavarni, ugy azonban, hogy még egészen csak aztán alulról a szelelő szítán át kifújni a lángot. A petroleum tudvalevőleg hideg állapotban nem veszélyes, még gyufával sem gyujtható meg; csakis akkor, ha legalább oly hőfokra melegszik, mint a lámpákban rendszeren. Ha a lámpából tulságosan lehuza-tik, ugyancsak a fenn leirt szerencsétlenség állhat elő

Értesítés.

Beszélyeim megjelenvén, a t. előfizetők s magokat előjegyeztetők rövid időn veendik példányait. Azokat, kik előfizettek ugyan, de a kompetens példányt midamellet meg nem kapták: egész tisztelettel felkérem: sziveskedjenek egy levelezési lapon értesemre adni, hogy mely gyűjtőmnél fizettek elő. Kérem ezt azért is, mert a közel napokban történt azon felhívásom, hogy restancziális gyűjtők számol-janak be nálam, teljesen eredménytelen volt; — kérem azért, hogy szemőkre lobbantassam eljárásukat azoknak a jó barátoknak, akik vállalatomat, — ami pedig, képzelhető, hogy mai világban mily nehéz — nem hogy előmozdították volna, sőt azt sok tekintetben — nem mondogt nagyot, ha azt mondom, hogy illoyalisan módon — megnehezítették. Így bizonyára napfényre jó a turpisság!

FARKAS BERTALAN.

Értesítés.

Van szerencsém tudomásukra hoznom a gyors-írásati ingyenes tanfolyamra vállalkozott t. cz. uraknak, hogy f. hó 9-én (vasárnap) d. u. 3 órakor sziveskedjenek **előleges tanácskozás, illetőleg szer- veskedés czéljából** a kir. törvszégi kórásterem helyiségében minél tömegesebben megjelenni.

Kelt S.-a.-Ujhelyt, 1877. decz. 2-án.

DONGÓ GY. GÉZA,
okl. gyorsíró-tanár.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos:

BORÚTH ELEMER

közbenjöttével abban nem is képződhetnek; de még sem zárható ki azon körülmény lehetősége, hogy ily csirok és kifejlődött, de enyészetnek induló szervezettek káros hatással ne legyenek a szervezetre, és járványoknál szerepet ne játszanának; annyival inkább, mert bebizonyított tény, hogy mocsáros vidékeken hol ily csirok óriási mennyiségben támadnak és tenyésznek, a lázak rendkívül gyakoriak, sőt ennek folytán mocsárgérji láznaknak is (malaria) neveztetnek. S miután még egyáltalában nincsen biztosan kiderítve, hogy a víz, s különösen a mocsároknak fentemlített szerves testeket nagyobb mennyiségben tartalmazó vize mi módon idézi elő a lázt, nem tartom feleslegesnek a következő véletlen szülte tapasztalással járulni e kérdés megoldásához.

Ugyanis 1870-ben több rendbeli vegyi tanulmányaim alkalmával többféle vizet tartottam nagyobb edényekben holnapokon keresztül, napos, árnyékos és egészen hideg helyeken, kipuhatólandó, mely időbeli különbség lesz a moszatok fejlődésére nézve, s mely vegyi változásokon fog a víz keresztül menni.

A fejlődés a napos helyen 1, a hűvös helyen 1½ a hideg helyeken 2 hó alatt létesült. S egy pót vegyvizsga kimutató, hogy az elébb benne volt ammoniak egészen hiányzott belőle. A hives helyeken elhelyezett vizet véletlenül házam egyik lakosztályának tagjai megitták és hárman közülök közvetlenül lázt kaptak; figyelmessé téve erre, a víznek maradékát kutyával itattam meg, melynek vizeletében a a sedimentum lateritium (a láz biztos jele) feltűnőleg

(Folyt. követh.)

Pályázat.

Zemplénmegye bodrogközi járásában következő körorvosi állomások betöltendőik lévén, azokra ezennel pályázat nyittatik.

1. Király-Helmecezi orvosi kör 12190 lakossal, székhelye K.-Helmece, évi rendes fizetés 400 frt, a körhöz következő községek tartoznak: K.-Helmece, L.-Polyán, Lelesz, Kaponya, Szolnocska, Szomotor, B.-Vécs, K.-Ujlak, Boly, Pál-földe, Rad, Szt-Mária, Szinyér, Zétény, Véke, Ág-Csernő, Bacska, Battyán,

2. Agárdi orvosi kör 14803 lakossal, székhelye Agárd, évi rendes fizetés 500 frt, — a körhöz következő községek tartoznak: Agárd, Leányvár, K.-Tárkány, N.-Géres, K.-Géres, Sennyén, K.-Rozvány, N.-Rozvány, Czéke, Dómócs, Lácza, Perbenyik, Ricse, Bély, Dobra, Szentés.

3. Páczeni orvosi kör 12747 lakossal, székhelye Páczin, évi rendes fizetés 500 frt, — a közhöz következő községek tartoznak: Páczin, Örös, K.-Kövesd, N.-Kövesd, Karcsa, Karos, A.-Bereczki, F.-Bereczki, Luka, B.-Szerdahely, B.-Szógh, Vajdacska, K.-Czigánd, N.-Czigánd, Karád.

Megállapított díjak: rendelésért, ha a beteg az orvoshoz akár ott székhelyén, akár másutt a körben maga jön 20 kr. Látogatás nappal 30, éjjel 60 kr. — Távozási pótdíj a beteg által természetben kiszolgáltatandó fuvaron kívül mért-földenkint 30 kr. A halottkémi teendőkért, melyeket a székhelyén teljesíteni tartozik, külön díjaztatik 20—40 krig.

A körorvos kötelességeit az 1876. évi közegészségügyi törvényzikk szabja meg.

Fenti rendes fizetésén felül a páczeni orvosi körben báró Sennyey Lajos ur szabad lakást ajánl.

A pályázni szándékozók felhivatnak, hogy szabályszerűen felszerelt folyamodványaik, alul-írottához f. évi decemberhó 10-ig küldjék be, kivánatra a választásra kitűzendő határidő ideje korán közöltetni fog.

Kelt Király-Helmecezen, 1877. nov. 13-án.

3—3

Fúzy Károly,
szolgabíró.

Haszonbérlet.

Gróf Almásy család és birtokutódai tulajdonához tartozó bodzás-ujlaki korcsma, vásár- és italmérési jog folyó évi december 9-én reggeli 10 órakor Bodzás-Ujlakon az uradalmi tisztikarban nyilvános árverés útján, 1878. januárhó 1-től számított három évre haszonbérbe adatik.

Zárt ajánlatok is elfogadtatnak; az árverezők 400 frt bánatpénzzel lássák el magokat, ugyanily összegű bánatpénzt kell tartalmazniok a zárt ajánlatoknak is.

2—2

A gróf Wolkenstein uradalom

bodr.-kereszturi pinczéjében

85 hordó

ez évi saját termésü

bor van eladó.

1—3

Árverési hirdetmény.

HELL LEOPOLD csődtömegéhez tartozó ingóságok, nevezetesen: vásznak, szövetek, ruhakelmék és több efféle áruczikkék

f. évi deczemberhó 10-én d. e. 9 órakor

s esetleg következő napokon Sátoralja-Ujhely városában a „Népbank“ épületében levő bolthelyiségben nyilvános árverés útján készpénz fizetés mellett elfognak adatni.

S.-a.-Ujhely, 1877. nov. hóban.

A csődválasztmány megbízásából:

Dr. Gróss Ármin,
tömeggondnok.

2—2